

LAUSUNTO

14.10.2022

Maa- ja metsätalousministeriö

Luonnos kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi vuoteen 2030 (KISS2030)

Diaarinumero VN/22704/2021

Taustaa

Maa- ja metsätalousministeriön asettama valmistelutyöryhmä on valmistellut kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaa vuodelle 2030. Ministeriö pyytää lausuntoja suunnitelmaa koskevasta luonnoksesta ("Suunnitelmaluonnos").

Sopeutumissuunnitelman tavoitteena on vahvistaa ilmastonmuutokseen sopeutumista edistämällä ilmatoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä. Sopeutumissuunnitelmassa esitetään visio ja kolme päämäärää, joita kohti sopeutumistyötä viedään pitkällä aikavälillä. Sopeutumissuunnitelma sisältää 24 tavoitetta ja politiikkatoimia, joiden avulla sopeutumista tämän vuosikymmenen aikana vahvistetaan. Sopeutumissuunnitelman tavoitteet kattavat 12 teemaa, jotka liittyvät muun muassa kansallisen tason strategiseen suunnitteluun, kokonaisturvallisuuteen ja yleiseen huoltovarmuuteen, infrastruktuuriin ja rakennettuun ympäristöön sekä alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallintaan. Lisäksi sopeutumissuunnitelmassa tunnistetaan toimenpiteitä, jotka vaativat lisäselvityksiä ennen niiden toimeenpanon mahdollista käynnistämistä.

Kemijoki Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Suunnitelmaluonnoksesta. Kemijoki Oy seuraa lausunnossaan ministeriön lausuntopyynnön mukaista otsikointia.

Lausunto

Lausuntopyynnön väliotsikko 1 – Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Suunnitelmaluonnoksen kohdassa 2.2.3 todetaan, että "*ilmaston muuttuessa kokonaissademäärän arvioidaan kasvavan*". Kuten Suunnitelmaluonnoksessa todetaan, entistä suurempi osa talven sademäärästä saadaan vetenä, mikä osaltaan johtaa talvitulvien yleistymiseen. Myös Kemijoen keväisen tulvahuipun odotetaan Suunnitelmaluonnoksen taustaksi laaditussa riski- ja haavoittuvuustarkastelun luonnoksessa todetun mukaisesti aikaistuvan.

Kemijoki Oy katsookin, että tulvasuojelua osana ilmastonmuutokseen sopeutumista olisi tarkoituksenmukaista käsitellä sopeutumissuunnitelmassa Suunnitelmaluonnoksessa esitettyä kattavammin. Tulvasuojelua koskevia toimenpiteitä esitetään Suunnitelmaluonnoksessa luontopohjaisten ratkaisujen sekä aluesuunnittelun näkökulmasta.

Kemijoki Oy toteaa, että vesistöjen säännöstelyllä vesivoiman tuotannon tarpeisiin edistetään merkittävästi myös tulvasuojelua. Yhtiö katsookin, että vesistöjen säännöstelyn merkitystä tulvasuojelussa olisi aiheellista vielä tarkemmin tarkastella sopeutumissuunnitelmassa.

Lausuntopyynnön väliotsikko 2 – Tarkemmat huomiot luvusta 2.2: 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit', sekä väliotsikko 7 – Näkemyksenne teemasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kemijoki Oy kiittää maa- ja metsätalousministeriötä vesivoiman merkityksen tunnistamisessa energiatuotantoon kohdistuvien vaikutusten käsittelyn yhteydessä Suunnitelmaluonnoksen luvussa 2.2.4.4. Vesivoimasta todetaan Suunnitelmaluonnoksessa seuraavaa (korostukset lisätty):

"Vaikutukset kohdistuvat todennäköisesti sekä energian tuotantoon, siirtoon, jakeluun että kulutukseen. Uusiutuvien energialähteiden, erityisesti tuuli- ja aurinkoenergian, osuuden kasvu sähköntuotannossa lisää myös säästä johtuvaa tuotannon vaihtelua. Pitkät kuivat jaksot vähentävät vesivoiman tuotantoa. Tällä on merkitystä, koska vesivoimalla on tärkeä rooli säätövoiman lähteenä, ja laajemminkin, koska pohjoismaiset sademäärät määräävät suurelta osin sähkön hinnan alueellisilla sähkömarkkinoilla. – Yhteiskunnan sähköistymisen ja riippuvuus teknologiasta lisää yhteiskunnan altistumista ilmastomuutokselle, sillä ne lisäävät vaatimuksia sähköntuotanto- ja jakeluvarmuudelle." (s. 26)

Uusiutuvan energian tuotannon laajamittainen kasvattaminen on välttämätöntä Suomen kansallisten ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Kotimaisen vesivoiman merkitys on entisestään lisääntynyt nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa, jossa energian toimitus- ja huoltovarmuuden merkitys on erityisen korostunut. Vesivoima on kotimainen, päästötön, hajautettu ja luotettava sähköntuotantomuoto, jonka säätöominaisuudet ovat ainutlaatuiset. Säätökykyinen ja ennustettava vesivoima on edellytys sille, että sähköjärjestelmään voidaan integroida merkittävästi vaihtelevaa uusiutuvaa sähköntuotantoa. Tulevan syksyn ja talven ajaksi on ennustettu poikkeuksellisen korkeita sähkön hintoja sekä jopa sähköpulaa ja sähkön säännöstelyä. Tällaisessa tilanteessa luotettava ja kotimainen sähköntuotanto on erittäin tärkeää.

Kemijoki Oy huomauttaa, että valtioneuvoston 15.9.2022 eduskunnalle antamassa huoltovarmuusselonteossa todetaan, että "Säätökykyisellä ja hyvin ennustettavalla vesivoimalla on suuri merkitys Suomen sähköjärjestelmässä. Säätövoiman tarpeellisuus korostuu entisestään tulevaisuudessa, kun sääriippuvaisten energiamuotojen käyttö lisääntyy ilmastomuutosta torjuttaessa." Vastaava kirjaus sisältyy huoltovarmuuden tavoitteista annettuun valtioneuvoston päätökseen (1048/2018).

Vesivoiman ja Kemijoki Oy:n voimalaitosten merkitys sähköjärjestelmän toiminnalle välttämättömän säädön kannalta on ratkaisevan tärkeä. Tämä merkitys korostuu sääriippuvaisen tuotannon määrän lisääntyessä. Vesivoimalla on poikkeuksellisen laaja käyttöominaisuus ja vesivoima vastaa yli 80 %:n osuudella Suomen säätövoiman tuotannosta. Tästä yhtiön omistamien voimalaitosten osuus on hyvän säädettävyytensä ja lupaehtojensa ansiosta yli kolmannes. Kemijoki Oy:n vesivarastojen, säännösteltyjen järvien Lokka, Porttipahta, Kemijärvi ja Olkkajärvi, yhteenlaskettu energiasisältö on noin 1,6 TWh. Nämä "akut" ovat käytettävissä silloin, kun sähköä tarvitaan.

LAUSUNTO

14.10.2022

Kantaverkkoyhtiö Fingrid hankkii markkinoilta sähköjärjestelmän taajuuden ylläpitoon reservituotteita, joiden aktiivointinopeus vaihtelee 1 sekunnin ja 15 minuutin välillä. Kemijoki Oy kehittää osaltaan parhaillaan superkondensaattoritekniikkaan perustuvaa sähkövarastoa. Sen avulla vesivoima kykenee tuottamaan kaikkia edellä mainittuja reservilajeja ja siten tukemaan sähköverkon vakautta sähkön kulutuksen ja tuotannon muutoksissa kaikissa mahdollisissa tilanteissa.

Kotimaisen päästöttömän sähköntuotannon ja huoltovarmuuden turvaamiseksi onkin ensiarvoisen tärkeää huomioida ilmastonmuutoksen vaikutukset uusiutuvan energian tuotannolle, ja erityisesti määritellä lainsäädännölliset tarpeet ilmastoriskien hallintaan, kuten Suunnitelmaluonnoksessa esitetään (toimenpide 9.1). Vesivoiman korostuneen tärkeä rooli tulee tässä työssä huomioida läpi hallinnon toiminnan.

Lausuntopyynnön väliotsikko 5 – Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Sopeutumissuunnitelman 3. tavoitteena on, että *"ilmastonmuutoksen seuraukset ja niihin varautuminen ja sopeutuminen on tunnistettu osana kokonaisturvallisuutta ja integroitu kokonaisturvallisuuden malliin ja huoltovarmuuden tavoitteisiin vuoteen 2026 mennessä."*

Kemijoki Oy pitää huoltovarmuusnäkökohtien korostamista ilmastonmuutokseen sopeutumisessa erittäin tärkeänä ja viittaa tältä osin edellä todettuun. Siirtyminen päästöttömiin energialähteisiin aiheuttaa huoltovarmuushaasteita. Vesivoima on osaltaan ratkaisu tähänkin kysymykseen, sillä vesivoimalla on edellä esitetyn mukaisesti ratkaisevan tärkeä rooli huoltovarmuuden turvaamisessa. Tämän vuoksi vesivoiman toimintaedellytykset tulee turvata ja niitä tulee edelleen vahvistaa, kun ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen integroidaan huoltovarmuuden tavoitteisiin Suunnitelmaluonnoksessa esitetyn mukaisesti.

Esitys lisäyksistä Sopeutumissuunnitelmaan

Kemijoki Oy esittää Suunnitelmaluonnoksen kohdan 2.2.4.4 *Seuraukset infrastruktuuriin ja rakennettuun ympäristöön* (s. 26) tekstin muuttamista seuraavasti (muutokset ja lisäykset kursivilla):

"...Tällä on merkitystä, koska vesivoimalla on ratkaisevan tärkeä rooli säätövoiman lähteenä, ja laajemminkin, koska pohjoismaiset sademäärät määräävät suurelta osin sähkön hinnan alueellisilla sähkömarkkinoilla. Tämän johdosta vesivoiman tuotannon toimintaedellytykset tulee turvata ja niitä tulee pyrkiä vahvistamaan energian toimitus- ja huoltovarmuuden varmistamiseksi..."

Kemijoki Oy esittää edelleen Suunnitelmaluonnoksen kohdan 2.5.3 *Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö* toimenpiteen 3.2 kuvaukseen (s. 40) seuraavaa lisäystä (lisäys kursivilla):

"Valtioneuvoston päätös (1048/2018) määrittelee yleiset lähtökohdat, toteuttamisen periaatteet, kansalliset tavoitteet ja painopisteet

LAUSUNTO

14.10.2022

huoltovarmuustyölle. Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle syyskuussa 2022 huoltovarmuusselonteon, jossa ehdotetaan huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen uudistamista.¹ *Valtioneuvoston päätöksen uudistamisprosessissa on syytä kiinnittää huomiota uusiutuvan energian tuotannon toimintaedellytysten turvaamiseen ja vahvistamiseen ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta, huomioiden vesivoiman roolin ratkaisevan tärkeänä säätövoiman lähteenä.*"

Kemijoki Oy esittää lopuksi Suunnitelmaluonnoksen kohdan 2.5.4.4 *Energiainfrastruktuuri ja teollisuus* toimenpiteen 9.1 kuvaukseen (s. 51) seuraavaa lisäystä (lisäys kursiivilla):

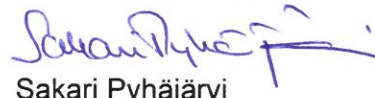
"Turvataan ilmatoriskien kannalta ajan tasainen säädösympäristö, kattaen uusiutuvan energian tuotannon toimintaedellytysten turvaamista ja vahvistamista koskevan aineellisen lainsäädännön ja muut toiminnan puitteet viranomaisten käytettävissä olevin keinoin. Keskustellaan huomioon otettavista näkökulmista valtionhallinnon energia- ja ilmastopolitiikan yhdysverkossa."

Rovaniemellä 14.10.2022

KEMIJOKI OY

Markus Katara

Sakari Pyhäjärvi

¹ Valtioneuvosto antoi eduskunnalle huoltovarmuusselonteon 15.9.2022 (2022:59). Huoltovarmuusselonteossa todetaan, että "Valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen uudistaminen aloitetaan selonteon eduskuntakäsittelyn jälkeen." (s. 56).